

3.5.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
VN/28336/2020

HE eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Esityksessä lakia muutettaisiin siten, että Opetushallitukselle annettaisiin toimivalta antaa koulutuksen järjestäjän hakemuksesta päätös, miltä osin tilauskoulutuksessa tai Euroopan talousalueen ulkopuolella järjestettävässä tutkintokoulutuksessa voidaan poiketa tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista. Poikkeamiset liittyisivät Suomen lainsäädäntöön, kulttuuriin tai olosuhteisiin taikka vastaaviin Suomeen liittyviin seikkoihin.

Tutkintoviennin nykytila

Ammatillisessa koulutuksessa on tehty yli neljä vuotta tutkintovientiä kokeiluvalla. Opetushallitus (OPH) on kokeilupykälän mukaan määrännyt tutkinnon perusteet (15 §) koulutusvientiä varten. Koulutusvientikokeilun aikana annettujen tutkinnon perusteiden voimassaolo päättyy kokeilun päättyessä 31.12.2021.

Lakimuutosta yritettiin tehdä jo syksyllä 2020. Lausuntopalautteessa annetun kritiikin takia esitystä ei viety eduskunnan käsittelyyn.

Tutkintovienti uhataan ajaa alas

Lakiesityksen poikkeuslupamenettely aiheuttaisi todennäköisesti monia ongelmia. Toimintamallia ei ole kokeiltu. Kokeilun aikana on noudatettu erillisiä valtakunnallisista tutkinnon perusteista koulutusvientiin.

Hallinnollinen työ kasvaa merkittävästi, kun jokaisen koulutuksen järjestäjän pitää hakea erikseen poikkeuslupaa jokaiseen tutkintoon. Tämä pitää toistaa aina kun tutkinnon perusteet päivitetään. Kyseinen menettelytapa on liian hidas ja byrokraattinen, mikäli hyvään alkuun saatu tutkintovienti kasvaa. Tällä toimintamallilla olisi kansainvälisessä kilpailussa vaikea menestyä. Jos jokaista hakemusta käsitellään erikseen, miten OPH huolehtii poikkeuslupien vertailukelpoisuudesta ja laadusta sekä miten OPH:n resurssit riittävät tähän työhön.

Esityksen yksi erikoinen piirre poikkeuslupamenettelyssä on maantieteellinen kattavuus.

Mikäli koulutuksen järjestäjä ei ole yksilöinyt hakemuksessaan esimerkiksi poikkeamisen maantieteellistä käyttöaluetta tai sopimusta, johon tutkintovienti liittyy, annettaisiin päätös koskemaan kaikkea EU- ja ETA-alueen ulkopuolella tapahtuvaa tutkintovientiä.

Laadunhallinta on käytännössä mahdotonta, jos samasta tutkinnosta voidaan antaa monia erilaisia poikkeuslupia. Miten esimerkiksi määritellään tutkinnon suorittaneen jatko-opintokelpoisuus? AMKE edellyttää, että poikkeuslupa kohdentuu kaikkeen EU- ja ETA-alueen ulkopuoliseen tutkintovientiin. Muutoksenhakumenettely, oikaisu ja valitus, on kuvattu hallintolain yleisiä linjauksia noudattaen. AMKE esittää, että Opetushallituksen tulee antaa poikkeusluville päätös 30 päivän kuluessa.

Edellä kuvattuja ongelmia ei syntyisi, mikäli hallituksen esitys olisi noudattanut kokeiluluvun aikaista toimintaprosessia valtakunnallisista tutkinnon perusteista. OPH:n tulee antaa riittävät ohjeet ja suositukset poikkeuslupien hakemiseen.

Nykyisen kokeiluluvan saaneilla on käynnissä useita kansainvälisiä koulutuksia. Näille on turvattava siirtymäaika, joka mahdollistaa tutkinnon ja tutkinnon osien suorittamisen olemassa olevilla perusteilla.

Koulutusviennin kehittäminen ja globaali vastuu

Hallitusohjelmassa esitetty Suomen ulko- ja kehityspoliittinen linja korostaa erityisesti Afrikan maiden ja väestön kasvavaa globaalia roolia. Tätä varten on tehty omaa Afrikka-strategiaa, jossa koulutuksella ja osaamisella on tärkeä rooli. Jo vuonna 2019 ulkoministeriön julkaisema raportti ehdotti koulutusta kehitysyhteistyön kärkitavoitteeksi.

Nykyinsäädäntö tai hallituksen esitys eivät mahdollista koulutusvientiä, jossa opiskelija tulisi maksua vastaan Suomeen suorittamaan ammatillista koulutusta. Korkeakouluissa vastaava käytäntö on mahdollistettu lukuvuosimaksuilla.

Kestävän kehityksen Agenda2030 -selonteon ja Afrikka-strategian tavoitteet ovat ammatillisen koulutuksen koulutusviennin lainsäädännön kanssa ristiriidassa. AMKE esittää, että koulutusvientiä koskeva lainsäädäntö päivitetään vastaamaan korkeakoulujen lainsäädäntöä.

Koulutusviennin tiekartta 2020–2023 nostaa ammatillisen koulutuksen yhdeksi painopisteeksi ja mainitsee ammatilliset tutkinnot yhdeksi kysytyimmistä koulutuspalveluista.

Agenda2030-selonteon eduskuntakäsittelyn yhteydessä sivistysvaliokunta lausui: ”Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että jatkossa myös ammatillisen koulutuksen tarjoamia mahdollisuuksia koulutusviennissä selvitetään.”

Nyt lausuntokierroksella oleva hallituksen esitys uhkaa vaikeuttaa kohtuuttomasti orastavaa vientialaa, jolla on potentiaalia kasvaa kansantaloudellisesti merkittäväksi. Esitys on ristiriidassa hallituksen koulutusviennin tiekartan 2020–23 ja kehitysyhteistyötavoitteiden kanssa. Siiloutunut valmistelu ei ole kansallisen edun mukaista.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Saku Lehtinen
asiantuntija

Lisätiedot asiantuntija, Saku Lehtinen, 040 041 2057, saku.lehtinen@amke.fi